

At give verden fortællinger

Jeg har aldrig været på Island før. Og jeg har aldrig været på kursus med sammenslutningen af modersmålsundervisere fra hele Norden, NORDSPRÅK, før. Begge dele blev en realitet i juli måned, hvor jeg var så heldig at få bevilliget et flot litteraturkursus af min skønne arbejdsplads. Forberedelsen bestod selvsagt i, at få læst noget islandsk litteratur og jeg kastede mig, som det første, over fire noveller af Halldor Laxness (1902-1998). Stor var min glæde da kursets første programpunkt var et besøg i Halldor Laxness' hjem "Gljúfrasteinn" i Snefellsbær, som nu er museum. En smuk funkisvilla indrettet med ikke så få nordiske møbelklassikere, herunder Arne Jacobsens (1902-1971) ikoniske "Æg", som Halldor Laxness yndede at blive fotograferet i, når pressen kom forbi! Hjemmet var endvidere karakteriseret ved en række modernistiske malerier og tegninger af især islandske kunstnere, men også en enkelt litografi af vennen, Asger Jorn (1914-1973)! Uden for huset var der svømmepøl, som blev flittigt benyttet, ligesom Halldor Laxness dagligt gik ture inden frokosten. At arbejdsdagen ind imellem var lang, op til 16 timer ved skrivepulten, hvor han stod op og skrev, er en anden sag. Hans kone påtog sig så at renskrive manuskripterne på skrivemaskine. Besøget i "Gljúfrasteinn" fik en helt særlig dimension ved, at den nulevende forfatter Jon Kalmar Stefánsson (f. 1963) gæstede huset og fortalte om litteraturens betydning, som dannelse. Der sad vi så i Halldor Laxness stue og lyttede til en lyslevende forfatter, som rørte både hjerne og hjerte.

Halldor Laxness' forfatterskab rummer 62 bogtitler hvor den første, "Naturens barn", udkom allerede da han var 17 år, en nyromantisk roman inspireret af bl.a. Adam Oehlenschläger (1779-1850). På dette tidspunkt var han flyttet til København og nød venskabet med digteren Johannes Jørgensen (1866-1956).

Halldor Laxness regnes uomtvisteligt for Islands største prosaforfatter og hovedkraften bag grundlæggelsen af den moderne islandske litteratur og en skarp debattør af samfundsforhold. Endvidere en af Nordens største forfattere i sin tid, som medførte, at han i 1955 modtog Nobelprisen. Det var dog heller ikke små ambitioner som prægede forfatteren, som Halldor Gudmundsson anfører i sin biografi om ham fra 2010. Han skriver bl.a. at Halldor Laxness allerede som 25-årig satte sig selv det mål, at blive digter på højde med de bedste i verden og at forbedre folks levevilkår. Og direkte, at han var: "stor i sine visioner og værker – og fejltagelser. Han besad en særlig evne til at kontrollere sine nærmeste omgivelser, så alt kom til at dreje sig om ham og hans mål: At give verden fortællinger".

At Halldor Laxness var et meget søgende menneske, vidner hans skiftende religiøse og politiske overvejelser og standpunkter om. Inspireret af Johannes Jørgensen, som konverterede til katolicismen, gjorde Halldor Laxness det samme, som helt ung, og boede i en periode i kloster i Luxembourg. Fra denne periode stammer novellen "En vision i dybet", som han skrev i Taomina i 1925. En novelle, som skildrer et følsomt gemyts kamp mellem det jordiske og det himmelske med humor og selvironi. Det var i samme periode han skrev gennembrudsværket "Den store væver fra Kashmir" som udkom i 1927. Herefter lod han hånt om katolicismen og ønskede at ændre menneskenes liv via politik, og et ophold i USA gjorde ham interesseret i socialismen og i sidste ende marxismen, uden at han dog meldte sig ind i noget parti. 1930'erne blev dog en periode med romaner med stort socialt engagement, uden at dette dog førte til en sort-hvid skildring af virkeligheden. Snarere en smuk syntese mellem menneskelig medfølelse og kunstnerisk integritet. Den tragikomiske novelle "Lilja" er fra denne periode, i nytåret 1932-33, hvor han netop var kommet hjem fra Sovjetunionen. Novellen "Temudsjin vender hjem" fra 1941 vidner igen om en ny drejning i forfatterskabet. Anden Verdenskrigs brutalitet hvor hæmningsløs magtkamp på andres bekostning og kulturløs dyriskhed får overmagten, skildres i novellen i en diktators skikkelse, som konfronteres med en tao-munk, der i en dyst går af med sejren. Det er med andre ord en menneskelighed, som Halldor Laxness ser smukkeste udformet i den gamle, kinesiske taoisme, som får det sidste ord. Herfra

tager forfatterskabet en ny drejning, hvor alle ismer forlades til fordel for et grundsynspunkt om, at det enkelte menneskes opgave er, at lære sig selv at kende og at udfolde de muligheder, der er nedlagt i én, uden at skade andre! Halldor Laxness var i så henseende i samme klasse som Karen Blixen, som beundrede hans værker og kaldte ham "Storyteller".

Som et lille kuriosum kan nævnes, at Shakespeare og Halldor Laxness havde fødselsdag samme dag, den 23. april og derudover er fælles om de mesterlige menneskeskildringer, hvor intet er for stort eller for småt til at udvinde noget stort ud af, nemlig menneskelivet på ondt og godt!

Gid Halldor Laxness' forfatterskab måtte få endnu mere plads på biblioteker, uddannelsesinstitutioner og hjemme i de danske stuer. Helt velfortjent, er en vej opkaldt efter ham i Aalborg Øst. En kæmpe i Norden!